

УДК 640.4:502.131.1

JEL classification: Q56, L83, M14, O13

[https://doi.org/10.31891/dsim-2025-10\(26\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2025-10(26))**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ****ГІРЕНКО Наталія**

кандидат технічних наук,

доцент кафедри професійної освіти, ресторанного і туристичного бізнесу
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка<https://orcid.org/0000-0001-6854-8257>girenko_ni@ukr.net**КРАМАРЕНКО Дмитро**

кандидат технічних наук, доцент

доцент кафедри готельного, ресторанного бізнесу і крафтових технологій
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця<https://orcid.org/0000-0003-1353-686X>kramarenko_dp@ukr.net

У статті розглядається актуальність і перспективи розвитку екологізації підприємств готельної індустрії України як важливого напрямку інноваційної діяльності в контексті сталого розвитку туристичної галузі.

Метою статті є вивчення сучасних тенденцій та перспектив екологізації підприємств готельної індустрії України, а також визначення ключових напрямків впровадження «зелених» технологій у діяльність засобів розміщення в контексті забезпечення сталого розвитку туристичної галузі.

Наголошується на основних факторах, що зумовлюють впровадження екологічних ініціатив у готельному бізнесі, зокрема: сприйнятті власників та менеджерів, державному регулюванні, підтримці з боку споживачів та економічних вигодах для підприємств. Також акцентується на значенні екологічної сертифікації засобів розміщення для підвищення конкурентоспроможності готельних підприємств та задоволення зростаючого попиту на екологічно відповідальні послуги розміщення.

Акцентується на значущості екодизайну як одного з ключових критеріїв зеленого готелю, що безпосередньо впливає на оптимізацію використання ресурсів та зменшення негативного впливу на здоров'я людини. Обговорюються перешкоди та можливості для впровадження стандартів сталого розвитку в готельній індустрії, зокрема фінансові обмеження малих і середніх готелів порівняно з мережевими, та позиція клієнтів, орієнтованих переважно на комфорт і ціну, а не на екологічність. Також наголошується на впливі воєнного стану в країні як фундаментальному бар'єрі для переходу до "зеленого" готельного господарства, що змушує власників бізнесу зосереджуватися на відновленні об'єктів, а не на інвестиціях в екологічні ініціативи.

Ключові слова: екодизайн, зелений готель, екологічні бар'єри, готельна індустрія, екологізація, зелені технології, сталий розвиток, сертифікація.

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF GREEN HOTEL BUSINESS IN MODERN REALITIES**HIRENKO Nataliia**

Luhansk Taras Shevchenko National University

KRAMARENKO Dmytro

Simon Kuznets Kharkov National University of Economics

The article examines the relevance and prospects for the development of greening of enterprises in the hotel industry of Ukraine as an important area of innovation in the context of sustainable development of the tourism industry.

The article is aimed at studying the current trends and prospects of greening the enterprises of the hotel industry in Ukraine, as well as identifying the key areas for the introduction of 'green' technologies in the activities of accommodation facilities in the context of ensuring sustainable development of the tourism industry.

The author emphasises the main factors that determine the implementation of environmental initiatives in the hotel business, in particular: the perception of owners and managers, government regulation, consumer support and economic benefits for enterprises. The article also focuses on the importance of environmental certification of accommodation facilities for increasing the competitiveness of hotel companies and meeting the growing demand for environmentally responsible accommodation services.

The importance of eco-design as one of the key criteria of a green hotel, which directly affects the optimisation of resource use and reduction of negative impact on human health, is emphasised. The author discusses the obstacles and opportunities for implementing sustainability standards in the hotel industry, including the financial constraints of small and medium-sized hotels compared to chain hotels, and the position of customers who are focused on comfort and price rather than environmental friendliness. The author also emphasises the impact of martial law in the country as a fundamental barrier to the transition to green hospitality, which forces business owners to focus on restoring facilities rather than investing in environmental initiatives.

Keywords: ecodesign, green hotel, environmental barriers, hotel industry, greening, green technologies, sustainable development, certification.

Стаття надійшла до редакції / Received 19.04.2025

Прийнята до друку / Accepted 14.05.2025

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ АВДАННЯМИ

Готельна індустрія є фундаментальним сектором туристичної галузі, що функціонує цілодобово протягом усього року. Готельні підприємства виходять за межі простого надання місць для розміщення, пропонуючи туристам широкий спектр зручностей, послуг та сервісів. Для забезпечення комфортного перебування гостей ці заклади споживають значні обсяги ресурсів, включаючи енергію, воду та продукти нетривалого використання, що призводить до негативного впливу на довкілля та генерування відходів. Характерними особливостями функціонування готелів є необхідність підтримки комфортного мікроклімату з відповідними показниками температури та вологості, забезпечення безперервної роботи закладів харчування, а також надання послуг з регулярної заміни рушників та постільної білизни. Всі ці операційні процеси є прикладами інтенсивного ресурсокористування та здійснюють суттєвий вплив на навколишнє середовище. Проведені дослідження взаємозв'язку між готельним бізнесом та екологічною складовою демонструють, що найбільш ресурсоємними сферами є енергоспоживання, водокористування та використання товарів нетривалого користування, які становлять основні джерела екологічного навантаження. У відповідь на ці виклики впровадження комплексних «зелених» практик розглядається як ефективний інструмент мінімізації негативного впливу в зазначених сферах споживання.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

На сьогодні дослідженнями екологізації готельної індустрії займаються такі вітчизняні вчені, як Ганич Н.М., Гаталяк О.М., Данілова О.М., Погинайко І.В., Шувар Н.М., Закалик Г.М., Удуд І.Р. та інші. У їхніх працях розглядаються різноманітні аспекти впровадження екологічних практик у готельному бізнесі.

Зокрема, у дослідженнях Ганич Н.М. та Гаталяк О.М. здійснено систематизацію екологічних проблем готельної сфери України та визначено основні напрямки їх екологізації на основі світового досвіду [1]. Науковці Данілова О.М. та Погинайко І.В. зосередили увагу на еко-маркетингових тенденціях розвитку готельного господарства, узагальнили критерії відповідності готелів еко-статусу та запропонували класифікацію еко-готелів з урахуванням взаємовпливів між споживачем, довкіллям та місцевою громадою [2]. Важливий внесок у дослідження економічних та психологічних аспектів розвитку екоготелів зробили Шувар Н.М., Закалик Г.М. та Удуд І.Р. Вчені обґрунтували економічну ефективність впровадження водоощадних технологій та дослідили можливості застосування нейромаркетингових технологій для управління споживчим попитом на «зелені» готелі [3].

Практичні аспекти впровадження екологічних інновацій у готельній індустрії висвітлюються у професійних виданнях. Зокрема, провідна архітекторка Ribas Hotels Group Тетяна Морозова відзначає, що екологізація готельних об'єктів розвивається у двох ключових напрямках – мінімізації впливу на довкілля та покращення здоров'я людини. В умовах повномасштабної війни, коли екологічна ситуація в країні значно погіршилася, розвиток «зеленої архітектури» в готельному секторі набуває особливої актуальності, оскільки це є одним із шляхів покращення екологічного стану територій [4]. Нажаль, в Україні цей сектор все ще перебуває на ранніх стадіях розвитку, що відкриває можливості для подальшого зростання та інновацій в напрямку екологізації готельних підприємств та впровадження сучасних «зелених» технологій.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є вивчення сучасних тенденцій та перспектив екологізації підприємств готельної індустрії України, а також визначення ключових напрямів впровадження «зелених» технологій у діяльність засобів розміщення в контексті забезпечення сталого розвитку туристичної галузі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сьогодні в світі надзвичайно популярною є концепція так званих екологічних готелів. Такі готелі намагаються зберігати здоров'я гостей, раціонально використовувати природні ресурси та позиціонують себе як такі, що несуть відповідальність за вплив підприємства на навколишнє природне середовище [1, с. 43].

В умовах зростаючої екологічної свідомості українських споживачів та необхідності збереження довкілля, екодизайн стає важливим інструментом зменшення негативного впливу готельних об'єктів на навколишнє середовище. Будівництво готельних комплексів має значний вплив як на локальному, так і на глобальному рівні. На місцевому рівні це позначається на зміні ландшафтів та екосистем, тоді як глобальний вплив пов'язаний з видобутком будівельних матеріалів, вирубкою лісів та іншими процесами отримання необхідних ресурсів.

Особливу увагу варто приділити довгостроковим наслідкам функціонування готельних об'єктів в Україні, які проявляються у надмірному споживанні водних та енергетичних ресурсів, а також впливі транспортної логістики під час будівництва та експлуатації. Всі ці фактори призводять до збільшення викидів парникових газів та забруднення водних ресурсів.

З огляду на це, сучасні готельні комплекси в Україні все частіше впроваджують не лише екологічний менеджмент у своїй операційній діяльності, але й застосовують принципи екодизайну при проектуванні та будівництві. Екологічне будівництво стає новим трендом у вітчизняній індустрії гостинності, що відповідає

європейським стандартам та очікуванням українських споживачів. Використання екологічного дизайну дозволяє не тільки мінімізувати негативний вплив на здоров'я гостей та довкілля, але й оптимізувати споживання ресурсів.

До основних показників, які характеризують екологічність підприємств готельного господарства, відносять:

- споживання води;
- споживання енергії;
- атмосферні викиди, спричинені споживанням енергії;
- використання природних ресурсів (вплив на довкілля, спричинений обсягом спожитого паперу, канцелярського приладдя, мийних засобів, обладнання та інших матеріалів; структура використання відновлюваних/невідновлюваних ресурсів, використанням сировини);
- вплив хімічних засобів на довкілля та здоров'я;
- викиди до атмосфери;
- викиди у воду;
- обсяг відходів;
- пожежі, аварії та інші надзвичайні ситуації;
- вплив транспорту на довкілля [5, с. 30].

Прикладом екологічно чистого будівництва можуть слугувати об'єкти готельної групи Ribas Hotel Group, яка використовує принципи еко-дизайну в сфері будівництва готелів (рис.1).

Рис.1. Didukh eco-hotel and spa (фото з сайту готелю didukh.com.ua)

Ribas Hotel Group робить акцент на екологічно чистих матеріалах, включаючи дизайн та архітектуру. Вони також визнають, що екологічність готелю забезпечується використанням перероблених матеріалів, що зменшує екологічний слід будівництва, а також застосуванням локальних матеріалів, які скорочують транспортні витрати й відходи. Важливим є проектування енергоефективних будівель через світлі кольори, які покращують освітлення та теплоізоляцію, а також встановлення сучасних вікон і температурних систем. Системи опалення мають базуватися на екологічних джерелах енергії, наприклад, теплових насосах замість традиційного опалення на дровах, що суттєво зменшує викиди CO₂. Для економії енергії також доцільно впроваджувати екологічні рішення з очищення, зберігання та нагрівання води, включно з використанням сонячних панелей.

Готель Grandpa's розташований у провінції Картаго в Коста-Ріці (рис. 2) втілює принципи екодизайну через використання натуральних матеріалів, зокрема багатовікового дерева, що використано дерев'яних конструкціях номерів. Поєднання коста-риканського вікторіанського стилю з сучасними зручностями в номерах, оформлених у мінімалістичному стилі з використанням екологічно чистих матеріалів, забезпечує комфортне перебування гостей, одночасно мінімізуючи вплив на навколишнє середовище.

Рис.2. Grandpa's Hotel (фото з сайту ecolodger.com)

Основними стимулами для впровадження екологічної відповідальності є фінансові вигоди, конкурентні переваги, покращення репутації, залучення нових клієнтів, підвищення організаційної спроможності та урядові гранти.

З точки зору економічного аспекту, фінансові вигоди є одним з найважливіших чинників, які впливають на те, щоб «зелений» готель максимізував свою екологічну схему. Для готельного бізнесу витрати на енергію, воду та відходи є високими. Таким чином, зелений готель користується перевагами заходів з підвищення екологічної ефективності, щоб зменшити витрати у всіх сферах діяльності готелю. Наприклад, готель починає «зелені» проекти з меншими капітальними інвестиціями, такі як заміна лампочок, облік енергоспоживання, встановлення систем водозбереження та навчання персоналу, щоб вони були більш зацікавленими в «зелених» практиках, що також може призвести до значної економії коштів. Деякі готельні об'єкти застосовують «зелений» менеджмент не лише у своїй діяльності, але й у дизайні своїх будівель. Одне з досліджень підтверджує, що «зелений» дизайн готелю може допомогти об'єкту нерухомості заощадити до 30 відсотків енергоспоживання [6]. Фінансові вигоди від екологізації готельного бізнесу проявляються у скороченні витрат на водопостачання, енергоспоживання, утилізацію відходів і технічне обслуговування, а також у підвищенні продуктивності персоналу та покращенні здоров'я відвідувачів. Крім економічного ефекту, впровадження практик екологічного менеджменту сприяє формуванню конкурентних переваг на ринку готельних послуг.

Екологічні ініціативи дозволяють здобути довіру клієнтів та зміцнити ринкові позиції підприємства. «Зелений» готель здатен підвищити свою ефективність порівняно з конкурентами завдяки оптимізації операційних витрат та унікальному екологічному іміджу. Натомість, заклади розміщення, які ігнорують питання екологічної відповідальності, ризикують втратити конкурентні переваги в умовах зростаючого попиту на екологічно орієнтовані послуги.

Впровадження екологічних практик дозволяє підвищити цінність бренду готелю на ринку та розширити клієнтську базу за рахунок екологічно свідомих туристів. Таким чином, готельні підприємства, які реалізують екологічні ініціативи, стають привабливим вибором для споживачів з високим рівнем екологічної свідомості.

Зелений дизайн будівлі є одним із ключових критеріїв екологічного готелю, що реалізується через ефективне водокористування, мінімізацію утворення відходів та раціональне споживання електроенергії. Екологічні будівлі також сприяють зменшенню негативного впливу на здоров'я людей шляхом скорочення шкідливих викидів у внутрішніх приміщеннях. Для стимулювання розвитку зеленого будівництва держава може застосовувати як фінансові, так і нефінансові інструменти підтримки. Фінансові стимули для власників об'єктів зеленого будівництва можуть включати надання грантів, зниження девелоперських зборів та запровадження податкових пільг. Нефінансові стимули можуть бути додатковою формою державної підтримки екологічного будівництва. До таких інструментів може належати консультативна допомога з бізнес-планування, впровадження систем екологічного менеджменту, регуляторні послаблення та сприяння інноваційній діяльності у сфері екологічного будівництва. Проте, основними перешкодами для впровадження екологізації готельного господарства в Україні залишаються відсутність фінансових ресурсів та слабка державна підтримка закладів екологічного спрямування [7, с. 43].

Впровадження екологічних програм у готельному бізнесі значною мірою залежить від особистого сприйняття та цінностей власників або менеджерів готельних підприємств. Частина керівників ініціює «зелені» кампанії, керуючись екологічними переконаннями та соціальною відповідальністю, тоді як інші розглядають екологізацію переважно як інструмент оптимізації витрат. Важливим мотиваційним чинником, що спонукає власників готелів до впровадження екологічних практик, є також прагнення здобути конкурентні переваги на ринку готельних послуг.

Основні фактори, що впливають на перетворення готелів на «зелений» бізнес, можна розділити на чотири основні складові: сприйняття готельєрів та керівників, державне регулювання та законодавча база, підтримка та попит з боку споживачів готельних послуг, економічні та репутаційні вигоди для бізнесу.

Основні фактори, що зумовлюють екологічні ініціативи в готельному бізнесі наведені на рис.3.

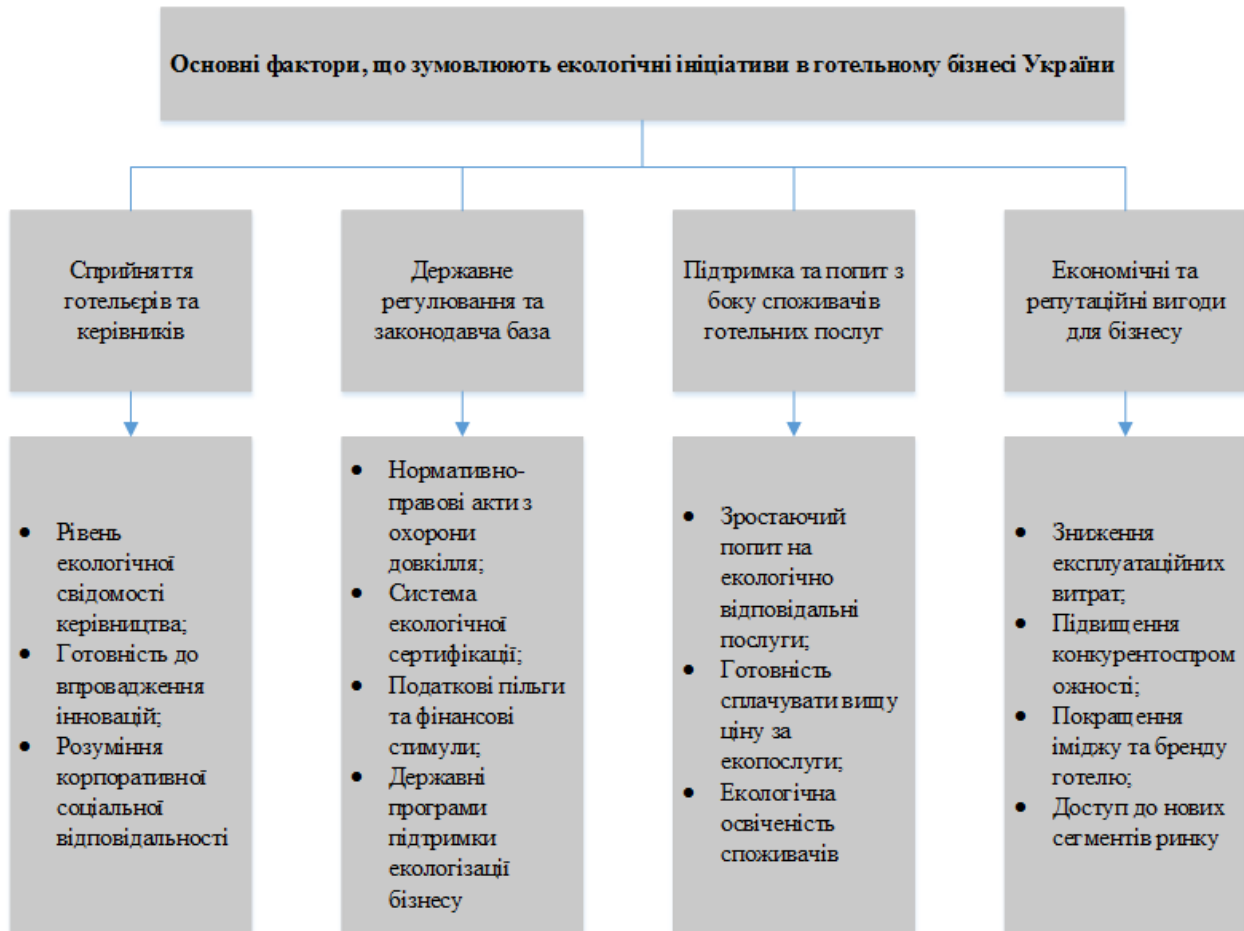

Рис.3. Основні фактори, що зумовлюють екологічні ініціативи в готельному бізнесі

Екологічне законодавство України є одним із ключових факторів стимулювання готельних підприємств до впровадження «зелених» програм. Законодавча база у сфері екологізації послуг розміщення поступово вдосконалюється, що підтверджується розробкою проекту стандарту СОУ ОЕМ 08.002.030.059:20XX "Послуги з тимчасового розміщення. Екологічні критерії та метод оцінювання" [8]. Стандарт спрямований на визначення послуг, які забезпечують високий рівень задоволення потреб гостей та відповідають принципам сталого туризму. Він встановлює вимоги щодо ефективного використання ресурсів, мінімізації відходів, скорочення негативного впливу на довкілля, застосування екологічних продуктів та просвітницької діяльності.

Не менш важливим фактором екологізації є підтримка з боку споживачів готельних послуг. Сучасні гості демонструють зростаючу екологічну свідомість та занепокоєння глобальними екологічними проблемами, такими як зміна клімату та руйнування природних екосистем. Внаслідок цього збільшується кількість туристів, які під час вибору засобу розміщення надають перевагу готелям з екологічною політикою. Наявність «зелених» практик у готелях є значним фактором при виборі засобу розміщення для екотуристів. Особливу увагу вони приділяють ефективності систем управління відходами, водокористування та енергоспоживання, що безпосередньо впливає на збереження навколишнього середовища. Сертифікація засобів розміщення за екологічними критеріями підвищує їх привабливість та конкурентоспроможність, поєднуючи економічну ефективність із мінімізацією впливу на довкілля.

Деякі готелі не лише застосовують екологічні практики, але й проектують екологічні будівлі. Поняття екологічного дизайну полягає у використанні в процесі створення проекту екологічно чистих матеріалів [4]. Екодизайн вважається одним із ключових критеріїв зеленого готелю, який безпосередньо впливає на оптимізацію використання води, мінімізацію відходів та раціональне споживання електроенергії. Крім того, зелені будівлі можуть зменшити негативний вплив на здоров'я людини, а також скоротити шкідливі викиди в приміщеннях.

Стандарти сталого розвитку легше впроваджувати серед мережевих готелів, оскільки вони мають потенціал і фінансові можливості інвестувати в «зелені» технології та проводити екологічну політику для пом'якшення негативного впливу на навколишнє середовище. На противагу цьому, малі та середні готелі не мають таких фінансових ресурсів. Ці перешкоди спричиняють відставання у співпраці у сфері екологічної відповідальності.

Перший бар'єр пов'язаний з економічними аспектами бізнесу. Для того, щоб відповідати екологічним стандартам, об'єкти готельної індустрії повинні інвестувати значні кошти в екологічний менеджмент, програми енергозбереження та навчання персоналу. Включення до категорії «зелених» готелів потребує суттєвих інвестицій у планування та реалізацію проектів. Проте, для отримання прибутку від екологічних інвестицій потрібен тривалий період.

Окрім фінансових інвестицій, однією з перешкод, що призводить до неуспішності ініціативи «зеленого» готелю, є позиція клієнтів. Деяких туристів менше турбує екологічність готелю, вони здебільшого зосереджуються на співвідношенні ціни та якості отримуваних продуктів і послуг. Переважно, роль готелів сприймається як роль постачальника послуг, тому багато готелів побоюються, що впровадження екологічних практик безпосередньо вплине на якість їхніх послуг. Більшість гостей готелів мають високі очікування щодо послуг та зручностей, таких як щоденно змінювана білизна, високий тиск у системі водопостачання та транспортні послуги. Зменшення рівня комфорту та збільшення незручностей є найбільш значущими факторами, які відштовхують клієнтів. Наприклад, зменшення тиску в душових лійках може допомогти заощадити споживання води в готелі, але це може призвести до незадоволення гостей. Хоча деякі туристи можуть турбуватися про навколишнє середовище, екологічні практики готелів не є ключовим фактором при виборі закладу розміщення. Місце розташування, ціна та зручності залишаються суттєвими факторами, що впливають на рішення клієнтів.

Також фундаментальною перешкодою є воєнний стан в країні. Це викликало побоювання туристів щодо подорожей, що призвело до зменшення кількості відвідувачів у кожній країні і сповільнило розвиток туристичної економіки. Власники бізнесу на постраждалих територіях змушені інвестувати в реконструкцію своїх об'єктів і очікувати на відновлення протягом тривалого періоду часу. Враховуючи такий негативний вплив на готельний бізнес, перехід до «зеленого» готельного господарства наразі знаходиться під серйозним питанням.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Впровадження «зелених» практик у діяльність засобів розміщення сприяє підвищенню їх конкурентоспроможності та відповідає зростаючому попиту з боку екологічно свідомих туристів. Розвиток екологічного сертифікування та стандартизації в готельній сфері України створює підґрунтя для системного вдосконалення послуг розміщення відповідно до принципів сталого розвитку та європейських екологічних вимог. Але впровадження екологічних практик та стандартів сталого розвитку стикається з суттєвими перешкодами в готельній індустрії, особливо для малих і середніх закладів, які обмежені фінансовими ресурсами та сучасними економічними викликами. Воєнний стан, фінансові бар'єри та орієнтація клієнтів переважно на комфорт і співвідношення ціни-якості, а не на екологічність, значно уповільнюють перехід до «зеленого» готельного бізнесу, що ставить під сумнів перспективи його широкого впровадження в найближчому майбутньому.

Література

1. Ганич Н. М., Гаталяк О. М. Екологізація готельного та ресторанного бізнесу *Географія та туризм*. 2018. Вип. 43. С. 39-47.
2. Данілова О. М., Погинайко І. В. Екомаркетингові тенденції в розвитку готельного господарства. *Науковий вісник ЧНУ*. Вип.633-634: Географія. Чернівці, 2012. С.158-161.
3. Шувар Н. М., Закалик Г. М., Удуд І. Р. Перспективи розвитку екоготелів в Україні: економічний і психологічний аспекти. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 15. С. 322-323.
4. Ставка на екологію: «зелений» дизайн готелів. URL: <https://pragmatika.media/news/stavka-na-ekolohiiu-zelenyi-dyzain-hoteliv/> (дата звернення: 12.03.2025).
5. Паук О. Є. Інноваційні напрями розвитку готельного господарства України: екологізація засобів розміщення. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. Вип. 26.2. С.29-32.
6. Абрамова А. Г., Мирошник Ю. А. Еко-тренд в сфері гостинності: економічні та соціальні аспекти. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7904> (дата звернення: 20.03.2025). DOI: [10.32702/2307-2105-2020.5.82](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.82)
7. Ільницька-Гикавчук, Г. Сучасний стан та перспективи розвитку еко-готелів в Україні. *Mechanism of an Economic Regulation*, 2024. 2 (104), 42-45. <https://doi.org/10.32782/mer.2024.104.05> (дата звернення: 21.03.2025).

---

8. Запрошуємо до подальшого обговорення проекту стандарту, який визначає екологічні критерії оцінки готелів, будинків відпочинку та інших засобів розміщення. URL: <https://bit.ly/4bVNbQX> (дата звернення: 22.03.2025).

References

1. Hanych, N. M., & Hatalyak, O. M. Ekolohizatsiia hotel'noho ta restorannoho biznesu. *Heohrafiia ta turizm*, 2018. (43), P. 39–47.
2. Danilova, O. M., & Pohynaiko, I. V. Ekomarketynhovi tendentsii v rozvytku hotel'noho hospodarstva. *Naukovyi visnyk ChNU. Heohrafiia*, 2012. (633–634), P. 158–161.
3. Shuvar, N. M., Zakalyk, H. M., & Udud, I. R. Perspektyvy rozvytku ekohoteliv v Ukraini: ekonomichni i psykholohichni aspekty. *Ekonomika i suspilstvo*, 2018. (15), P. 322–323.
4. Stávka na ekolohiiu: «zelenyi» dyzain hoteliv. (n.d.). *PRAGMATIKA.MEDIA*, from <https://pragmatika.media/news/stavka-na-ekolohiiu-zelenyi-dyzain-hoteliv/> (Accessed 12 March 2025).
5. Pauk, O. Ye. Innovatsiini napriamy rozvytku hotel'noho hospodarstva Ukrainy: ekolohizatsiia zasobiv rozmishchennia. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, 2016. 26(2), P. 29–32.
6. Abramova, A. H., & Myroshnyk, Yu. A. Eko-trend v sferi hostynnosti: ekonomichni ta sotsial'ni aspekty. *Efektivna ekonomika*, 2020. (5). <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.82> (Accessed 20 March 2025).
7. Il'nytska-Hykavchuk, H. Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku eko-hoteliv v Ukraini. *Mechanism of an Economic Regulation*, 2024. 2(104), P. 42–45. <https://doi.org/10.32782/mer.2024.104.05> (Accessed 21 March 2025).
8. Zaproshuiemo do podal'shoho obhovorennia proiektu standartu, yakyy vyznachaie ekolohichni kryterii otsinky hoteliv, budynkiv vidpochynku ta inshykh zasobiv rozmishchennia., from <https://bit.ly/4bVNbQX> (Accessed 22 March 2025).